

Paragraaf B - Weerstandsvermo gen en risicobeheersing

De paragraaf over weerstandsvermogen geeft aan hoe robuust de begroting van de gemeente Geertruidenberg is. Dit is van belang wanneer een financiële tegenvaller zich voordoet. Aandacht voor risicomanagement en daarmee het weerstandsvermogen zorgt ervoor dat we op een verantwoorde en bewuste manier keuzes maken. Het weerstandsvermogen is een buffer voor financiële tegenvallers. Het geeft ons de tijd om tot structurele oplossingen te komen wanneer deze risico's zich uiten.

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 11 van het BBV (Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten) en de daarop van toepassing zijnde toelichting. Conform dit artikel moet deze paragraaf ten minste bevatten:

1. Het beleid betreffende weerstandscapaciteit en risico's;
2. Een inventarisatie van de risico's;
3. Een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
4. Een berekening van het weerstandsvermogen en een oordeel hierover;
5. Kengetallen.

De gemeente Geertruidenberg vindt een goed risicomanagement belangrijk en acht het wenselijk risico's die van invloed zijn op de bedrijfsvoering en ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen beheersbaar te maken. Alleen wanneer we een zo volledig mogelijk inzicht in de potentiële risico's en hun gevolgen hebben, kunnen we een uitspraak doen over het wel of niet aanvaarden van het risico en over voor het wel of niet nemen van eventuele aanvullende maatregelen. Hierdoor kunnen we op verantwoorde wijze besluiten worden genomen en worden risico's tot een geaccepteerd niveau beperkt.

1. Risicomanagementbeleid

In het vastgestelde risicomanagementbeleid worden de kaders gesteld ten aanzien van de reikwijdte en toepassing van risicomanagement. Risicomanagement is gemeente-breed doorgevoerd. Het risicoprofiel is uitgewerkt voor de reguliere bedrijfsprocessen én de projecten, zodat de hierbij behorende weerstandscapaciteit van gemeente Geertruidenberg kan worden berekend. Verdere verfijning en doorontwikkeling van risicomanagement vindt doorlopend plaats.

2. Risico's

Definitie: Een risico is de kans op een gebeurtenis met effect op het behalen van de door de organisatie gestelde doelstellingen.

Om de risico's van onze gemeente systematisch in kaart te brengen en te beoordelen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel is een dynamisch geheel: als er aanleiding toe is, worden risico's toegevoegd, gewijzigd en/of verwijderd. Hierbij is gebruik gemaakt van NARIS® (NAR Risicomanagement Informatie Systeem).

Ten behoeve van de begroting 2026-2029 zijn de risico's in relatie met de opgaven, doelstellingen en de te bereiken effecten kritisch doorgenomen. In totaal zijn 56 risico's in beeld gebracht. Bij de vorige inventarisaties waren dit er: Begroting 2025 (58) en jaarrekening 2024 (57).

Risico's waarvan de oorzaken en gevolgen in klassen ingedeeld zijn, kunnen geplaatst worden in een risicokaart. De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg. De nummers in de risicokaart corresponderen met de aantallen risico's die zich in het desbetreffende vak van de risicokaart bevinden. Een risico dat in het groene gebied zit, vormt geen direct gevaar voor de continuïteit van de organisatie. Een risico dat een score heeft die in het oranje gebied zit, vraagt om aandacht. Een risico dat een risicoscore heeft die in het rode gebied zit, vereist directe aandacht om te voorkomen dat de continuïteit van de organisatie wordt bedreigd.

Onderstaande tabel betreft de netto risicokaart. Het netto risico geeft het resultaat na het nemen van (beheers)maatregelen.

Geld	Netto				
$x > €200.000$			1	3	2
$€100.000 < x < €200.000$	1		1	4	1
$€40.000 < x < €100.000$	2		2	9	1
$€10.000 < x < €40.000$		1	6	11	4
$x < €10.000$			1	2	1
Geen geldgevolgen		2		1	
Kans	10%	30%	50%	70%	90%

In het volgende overzicht worden de tien risico's gepresenteerd die de hoogste bijdrage hebben geleverd aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Hierbij geeft het invloed percentage de invloed van een risico op het totale risicoprofiel weer.

Risico's				Variabelen Begroting 2026		
Begr 2026	Jrk 2024	Begr 2025		Kans	Invloed	Programma
1	1	1	Voorgestelde bezuinigingen worden niet gerealiseerd.	70%	26,88%	Alle
2	3	2	Tekort aan ambtelijke capaciteit en ervaring.	70%	8,98%	7
3	4	4	Toename kosten Jeugdwet	90%	6,95%	3
4	5	5	Algemene Uitkering gemeentefonds fluctueert met grote bedragen.	70%	5,97%	7
5	6	3	Een stijging van het aantal bijstandsgerechtigden of een toename van aanvragen voor bijzondere bijstand.	90%	5,17%	3
6	8	8	Uitval van computersysteem/stroom of vertraagde werking van computersysteem. Data raakt verloren of inconsistent.	70%	3,61%	6
7	7	7	Verslechtering van kostendekkendheid van leges.	70%	3,59%	7
8	9	9	Toename aanvragen Wmo of aantal voorzieningen per inwoner.	90%	3,08%	3
9	10	10	Budgetoverschrijdingen of -onderschrijdingen.	70%	2,69%	Alle
10	2	-	Nazorg gesloten stortplaatsen - storting doelvermogen.	40%	2,55%	
		6	Precariobelasting niet kunnen innen.			

Totaaloverzicht	Begroting 2024	Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Totaal grote risico's	€ 2.219.000	€ 4.625.000	€ 4.712.000	€ 4.175.000
Overige risico's	€ 1.940.001	€ 2.200.002	€ 2.205.002	€ 2.190.002
Totaal van alle risico's	€ 4.159.001	€ 6.825.002	€ 6.917.002	€ 6.365.002

Uit bovenstaande tabel blijkt dat de omvang van het totale maximale risico met ongeveer een half miljoen euro is gedaald ten opzichte van de begroting 2025 en de jaarrekening 2024. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat impact van het risico nazorg gesloten stortplaatsen flink is afgenomen. Een actueel risico dat niet expliciet uit bovenstaande tabel blijkt is een lopende schadeclaim als gevolg van een grondverkoop aan de Heulweg in 2021.

In algemene zin en in lijn met eerdere inventarisaties constateren wij dat de afhankelijkheid van anderen toeneemt en dat de gemeente daardoor kwetsbaarder is. Denk bijvoorbeeld aan de fluctuaties in de algemene uitkering. Voor de toelichting op de risico's en beheersmaatregelen verwijzen we naar de toelichting in de programma's.

3. Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente Geertruidenberg beschikt om niet-begrote kosten die onverwachts en substantieel zijn te dekken.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit bij verschillende zekerheidspercentages	
Percentage	Bedrag
10%	€ 1.219.192
20%	€ 1.406.891
50%	€ 1.891.004
75%	€ 2.398.093
90%	€ 2.768.824
95%	€ 2.959.397

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90 is € 2,77 miljoen. Dit was in de begroting 2025: € 2,89 miljoen en in het jaarverslag 2024 € 3,04 miljoen. Met 90% zekerheid kunnen met dit bedrag alle tot uiting komende risico's in de simulaties worden afgedekt.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Beschikbare weerstandscapaciteit	Jaarrekening 31-12-2024	Begroting 01-01-2026	Begroting 01-01-2027	Begroting 01-01-2028	Begroting 01-01-2029
Weerstand (in €)					
<i>Incidentele weerstandscapaciteit (in vermogen)</i>	17.649.089	18.740.000	17.194.000	15.023.000	13.438.000
Vrij aanwendbare algemene reserve	16.695.401	17.931.000	16.457.000	15.881.000	15.866.000
Vrije algemene reserve	13.802.401	15.038.000	13.564.000	12.988.000	12.973.000
Weerstandsreserve	2.893.000	2.893.000	2.893.000	2.893.000	2.893.000
Vrij aanwendbare bestemmingsreserve	953.688	800.000	733.000	666.000	600.000
Gerealiseerde resultaat (programmabegroting)		9.000	4.000	-1.524.000	-3.028.000

Structurele weerstandscapaciteit (in exploitatie)	0	45.000	45.000	45.000	45.000
Onvoorzien	0	45.000	45.000	45.000	45.000
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0	0	0	0	0
Onbenutte capaciteit afvalstoffenheffingen	0	0	0	0	0
Totale weerstandscapaciteit	17.649.089	18.785.000	17.239.000	15.068.000	13.483.000

1. Weerstandsvermogen

Op basis van de huidige gegevens in het risicomanagementsysteem berekenen we het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen is te definiëren als 'het vermogen van de gemeente Geertruidenberg om financiële risico's te kunnen opvangen teneinde haar taken te kunnen voortzetten'. Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we de relatie tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de benodigde weerstandscapaciteit.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kunnen we afzetten tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen. Voor de begroting van 2026 is dit:

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit} \quad \text{€ 18.785.000}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit} \quad \text{€ 2.768.824}} = 6.78$$

Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen					
Jaarrekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
5,81	5,54	6,78	6,23	5,44	4,87

Gebaseerd op de hierna opgenomen tabel valt het weerstandsvermogen in klasse A. Dit duidt op een weerstandsvermogen uitstekend dat ruim voldoet aan de in het risicomanagementbeleid vastgestelde norm (waarderingcijfer B, ratio weerstandsvermogen tussen de 1,4 en 2,0).

Weerstand velden		
Waarderingcijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	Uitstekend
B	1.4-2.0	Ruim voldoende
C	1.0-1.4	Voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	Onvoldoende
F	<0.6	Ruim onvoldoende

2. Kengetallen

Om de inzichtelijkheid in de financiële positie van de gemeente te vergemakkelijken voegen we aan deze paragraaf in de begroting en in het jaarverslag kengetallen toe.

Kengetallen	Begroting 2025	Jaarrekening 2024	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029
Netto schuldquote	68,47%	64,78%	70,01%	76,65%	99,87%	106,62%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	64,09%	59,89%	64,28%	70,78%	93,83%	100,00%
Solvabiliteitsratio	28,42%	29,47%	22,70%	20,90%	18,11%	18,22%
Structurele exploitatieruimte	0,14%	-0,38%	0%	0%	-2,17%	-2,52%

Grondexploitatie	1,13%	4,07%	2,39%	1,10%	-0,38%	-0,41%
Belastingcapaciteit	91%	96%	88%	88%	88%	88%

Beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. In de VNG-publicatie 'Houdbare gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer een schuld lager is dan het begrotingstotaal (<100%) dit als voldoende kan worden beschouwd en boven de 130% als onvoldoende. De netto schuldquote van de gemeente Geertruidenberg is voldoende, echter loopt deze quote op in de komende jaren. Vanaf de begroting 2025 geeft het kengetal een fors stijgend verloop en is vanaf 2029 niet meer als voldoende aan te merken. De ontwikkeling van het kengetal is hiermee negatief.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Om inzicht te krijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote weergegeven (netto schuld gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Op die manier brengen we in beeld wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. De netto schuldquote van de gemeente Geertruidenberg is voldoende, echter wel verslechterd ten opzichte van de jaarstukken 2024. Vanaf de begroting 2026 geeft het kengetal een stijgend verloop. De ontwikkeling van het kengetal is hiermee negatief.

Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het resultaat van baten en lasten. In de VNG-publicatie 'Houdbare gemeentefinanciën' is aangegeven dat wanneer een solvabiliteitsratio hoger is dan 30% dit als voldoende kan worden bestempeld en lager dan 20% als onvoldoende.

De ratio voor de gemeente Geertruidenberg is voor 2026 net voldoende en geeft een dalend verloop weer en in 2028 wordt de ratio onvoldoende. De ontwikkeling van kengetal is daarom negatief.

Kengetal grondexploitatie

Grondexploitaties kunnen een forse impact hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de grond is van belang omdat deze terugverdiend moet worden bij de verkoop. Boekwaarden worden afgezet tegen de totale baten. Er is geen norm voor dit ratio. Het kengetal voor de grondexploitatie van de gemeente Geertruidenberg laat een dalend verloop zien voor de komende jaren en wordt vanaf 2028 negatief (de baten overtreffen de lasten). Het kengetal ontwikkelt zich hiermee positief.

Structurele exploitatieruimte

Voor de beoordeling van het evenwicht van de begroting wordt er ook gekeken naar de structurele en incidentele lasten en baten. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering en eigen belastinginkomsten. Bij structurele lasten zijn dat bijvoorbeeld personeelslasten, kapitaallasten en bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is dan ook meer flexibel dan een begroting waarbij de structurele baten en lasten in evenwicht zijn. Er is geen norm voor deze ratio. De structurele exploitatieruimte van de gemeente Geertruidenberg is voor de begroting 2026 en 2027 neutraal. Voor 2028 en 2029 zijn er structurele tekorten. De structurele exploitatieruimte is vanaf 2028 negatief. Dit heeft met name te maken met de landelijke aanpassing van de algemene uitkering met ingang van 2028.

Belastingcapaciteit

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Centrum voor Onderzoek voor de lagere overheden (Coelo) publiceert deze lasten jaarlijks. Bij de berekening van het kengetal worden de gemeentelijke woonlasten afgezet tegen het landelijk gemiddelde. Er is geen norm voor deze ratio. De relatieve woonlasten van de gemeente Geertruidenberg zijn gedaald ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Samenhang

De kengetallen moeten in samenhang worden gezien. De ontwikkeling van de kengetallen staan onder druk. De huidige schuldquote is nog relatief laag, maar deze loopt op. Hetzelfde geldt voor het solvabiliteitsratio, deze was voldoende, maar gaat richting onvoldoende. De beoordeling van de structurele exploitatieruimte heeft vooral waarde in meerjarig vooruitblikkend perspectief. Hier is zichtbaar dat dit percentage voor het eerste twee jaar nog neutraal is, maar dat er vanaf 2028 tekorten zijn. Het monitoren van de ontwikkeling van de kengetallen naar de toekomst is van belang. Het voorkomen van structurele begrotingstekorten in de toekomst vereisen voorzichtigheid en het is zeer reëel dat we als gemeente keuzes moeten gaan maken.

Zie ook de hierna volgende figuur (bron: Ministerie van Binnenlandse zaken en koninkrijk relaties)

Sturen met financiële kengetallen

Financiële situatie gemeente / provincie

